DE
MORBORUM DIVISIONE IN GENERE ET DE CACHEXIIS IN SPECIE.

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
GRATIOSI MEDICORUM ORDINIS
IN
ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE
FRIDERICA GUILELMA,
PRO SUMMIS
IN MEDICINA ET CHIRURGIA HONORIBUS
RITE IMPETRANDIS
DIE XII. M. AUGUSTI A. MDCCCXXX.
H. L. Q. S.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR

HENRICUS HENSELER,
BIELEFELDIENSIS.

OPPONENTIBUS:

B. FERRARI, MED. ET CHIR. DR.
A. ROETTSCHER, MED. ET CHIR. DD.
J. NADERMANN, MED. ET CHIR. CAND.

BEROLINI, TYPIS JORDANIANIS.

FRATRI

OPTIMO ATQUE DILECTISSIMO

FRANC. ANTON. HENSELER,

VICARIO ECCLESIAE CATHEDRALIS
PADERBORNENSIS

HASCE

LITERARUM SUARUM PRIMITIAS

DEDICAT

AUCTOR.

Praefatio.

Quo magis in dies non solum singularum medicarum disciplinarum argumenta, sed etiam ipsarum doctrinarum numerus augetur; quo extensior igitur fit rerum cognoscendarum sylva; eo difficilius quoque in medicina tironi redditur, omnibus satisfacere, quae artis scientiaeque suae sublimis dignitas ab eo deposcit. Etsi igitur sapientes rerum publicarum gerendarum moderatores studii medici olim praeceptum triennium in quadriennium extenderint, eo impedire haud potuerunt, quo minus, eo finito academicorum studiorum cursu, rei nobis propositae arduitatem clarius cognoscamus, et libere fateamur, nos tantopere adhuc ab intimis huius Aesculapii sacri abesse, ut vix potius eius januam penetrasse

nobis videamur. Quae cum ita se habeant, haud mirandum est, quod medicinae studiosi fere omnes munus illud, vetutissimo more iis impositum, dissertationis scilicet conscribendae, si medicinae doctoris summos honores rite adipisci voluerint, tanta cum anxietate, tantisque dubitationibus aggrediantur, quippe quorum vires, ad omnia necessaria discenda vix sufficientes, ad nova docenda omnino deficiant. Itaque et equidem satis diu in eligendo pro inaugurali dissertatione argumenta haesitavi, donec tandem ea in publicum edendi cepi consilium, quae e multis meis de morborum divisione in genere et de cachexiis in specie adhuc prodiere cogitationibus. Id enim maxime dissertationis conscribendae officium reddit difficile, quod in scientia medica experientia tantum ducti progredi, ea solum inniti theorias componere et sententias edere debemus, qua autem tiro plane fere destitutus, aut alios tantum scriptores describere et aliena sibi vindicare, aut timere debet, ne, quae omni data opera, multisque mensibus impensis excogitaverit et in medium protule-

rit, ab alio iam multo melius prolata sint, aut ne vero multo peior sua res fiat, aut ne naturae observatio accuratior existat, quae omnia sua argumenta eludat, conclusiones refutet, sententias profliget. In eo autem, quod mihi proposui, argumento, spero, me inter theoriae hypotheticae Scyllam et simulatae experientiae Charybdin felicius esse navigaturum, quum res pertractandae partim in primo de morbis ratiocinio versantur, partim e quotidiana aegrotantium observatione depromptae sint. Attamen non ignoro, etiam in hac re tironem facillime in errorem duci posse, quae peritissimos ipsos medicos nonnunquam fefellit, ut ex antiquissimis temporis priorum divisiones morborum a posterioribus vituperarentur, aliis commutarentur, quae denuo citius serius oblivioni tradebantur, vel saltem aliis cedere debebant. Quam ob rem indulgentiam mihi haud deneges, Lector Benevole, quippe qui, quoad humeri ferant, meam oppinionem de classificatione morborum systematica Tibi traditurus sum, perlustratis simul brevissime celeberrimis veteribus et recenti-

bus systematibus pathologicis et addita denibue exempli instar cachexiarum classe. Dilabitur inde dissertatio mea in quatuor capita, primum scilicet: De divisione morborum in genere, alterum: De principalibus priorum temporum systematibus nosologicis, tertium: De cachexiis in genere, quartum denique: De singulis aegritudinibus, ad cachexiarum classem pertinentibus

Auctor.

Caput I.

De divisione morborum in genere.

Omnia naturae phaenomena tum anorganicae, tum organicae tum etiam sublimioris animi vitae, homo, ut ea facilius cognoscat et legibus certis affigere possit, ad unum complexum redigere studet, quo omnes varietates ad unicam certam ideam referuntur. Hac via in omnibus scientiis systemata rerum pertractandarum orta sunt. Uti autem ab una parte his systematibus fretum ingenium humanum tutius progressum est, ita ab altera parte negari non potest, saepissime desiderium systematis in rebus naturalibus cognoscendis et pertractandis homines in falsam viam egisse, ita, ut non naturae systema sed potius huic illam adaptarent. Hac ratione in mineralogia, in botanice atque in Zoologia multa sytemata prodierunt et evanuerunt, quae secúndum confictas sententias physicorum facta, res naturales, non, uti sunt, or-

dinabant, sed uti oculis illorum systematicorum sese manifestabant. Natura enim universa secundum certum sed reconditum principium agens, multifariis viribus libere utitur, nec angustis illis viis, quas systematici ei praescribunt, potest coerceri. Neglectis autem hic omnibus systematibus rerum naturalium anorganicarum, ad eam tantum animum advertimus divisionem, de qua, ad innumeros, organismum humanum afficientes, morbos describendos et definiendos ab hodierno scientiae medicae statu plurimum sperari potest. Quam multa etiam in omnibus compendiis pathologicis de morbi natura scripta sunt, attamen haud alienum esse puto, statum morbosum paucis verbis definire, eumque cum sano comparare, prius quam enim acurate de materia nostra disserere, et sperare possum, me perfecte intellectum iri, necessarium arbitror, ut de argumento ipso, i. e. de morbo meam praeferam sententiam. Quique morbum innaturalem nominaverunt statum, in eo peccabant, quod naturam a legibus ei praescriptis nullo modo et nunquam aberrantem, cum statu hoc momento existente et speciali eius manifestatione commutarent. Status innaturalis nunquam reperitur, et si interdum consueta corporis naturalis phaenomena in inconsueta mutata videmus, haec res non

aberrante natura ipsa, sed mutatis conditionibus ad normalem actionem pertinentibus perficitur. Secundum hoc principium sano atque morboso hominis statu inter se comparato, sequentem utriusque inter se rationem agnoscere debemus. Ab ovo quidem in hac re perquirenda incipiendum erit, deinceps citissime autem ad proprium finem meum festinabo. Universa natura, haec Dei filia, divini patris indolem in eo prae se fert, quod simul in aeterna actione et aeterna quiete est. Innumera variarum virium copia perpetuo libere, sed non temere secum certant, ita, ut natura in sempiternum ipsa se ipsam perdere videatur, illoque certamine nihil aliud nisi vitam suam aeternam manifestet. Harum virium naturalium multae singulis in modificationibus inter se novum ineuut certamen aequilibriumque efficiunt, quo fit, ut singula genera corporum naturalium oriantur, quae per se quidem exsistere videntur, re vera autem perpetuo effluxum suum ex natura universa et connexum cum ea manifestant. Nemo ignoret, me hic de illis naturalium corporum tribus loqui seriebus, quae sub nomine ordinum naturalium obveniunt, anorganici scilicet, vegetabilis et animalis. Posterior uterque ordo organicus nominatur, quippe qui non solum certas speciales formas, sed

etiam individualitates statuant. Individuum autem illud nominandum est corpus, quod e variis viribus partibusque ita compositum est, ut generalem quasi ex iis formet vim, quae contra omnes alias se infestantes, se tueri studet, etsi in se ipso in perpetuo sit certamine. Illa vero vis generalis individui vis vitalis est; eius manifestatio corporea organismus, eius certamen vita. Hac ratione facile intelligitur, vim vitalem, organisationem et vitam nunquam ut inter se disiunctas posse considerari, eas potius omnes unum idemque esse, vario tantum modo consideratum. His omnibus ad humanum organismum adhibitis, facile patet, totum genus humanum eam quasi manifestare divini creatoris ideam, qua omnes fere naturae vires ad sublimiorem unitatem inter se coniunctae apparent et individualitatem nobilissimam formant, quae contra totam externam naturam, secundum certas leges se tuetur. Genus igitur humanum, propria illa divinae ideae manifestatio, in sempiternum infestationes externas debellat et devincit, non igitur aeterna tantum vita, sed etiam aeterna sanitate gaudet, quae sola absolutatae sanitatis nomen meretur. Uti autem ex omnibus corporibus naturalibus genus humanum se distinguit, ita in eo ipso denuo singula individua discernenda

sunt, quae totius generis imaginem prae se ferunt, ita, ut quivis homo propria gaudeat vita, quae se contra externam naturam tueri studet, id autem ad certum tantum tempus valet, quo exhaustis in hoc certamine viribus propriis, devicto, autem externo impetu per generis propagationem perit, in novo individuo renovans vim certamen illud continuaturam. Singuli organismi humani mortis causam in vita ipsa habent. Eorum igitur potestas externae naturae debellanti resistendi ad certum modum restricta est, qua re singuli homines relativa tantum sanitate fruuntur.

His praemissis, vita singulorum hominum ut certamen perpetuum apparet, in quo singulae vires organismi humani cum natura externa de principatu certant, et ex quo homo victor sanus, debilior aegrotus, devictus mortuus egreditur. Quod ut melius intelligatur, sequentia addenda sunt. Vitae humanae conditiones tum in organisatione humana tum in natura externa positae sunt. Organisatio vero etsi in totalitate sua unum format individuum, e multifariis tamen partibus, organis et systematibus constat, quae singula propriis viribus instructa invicem in se agunt, cuius actionis demum productum vitam constituit. Ab altera parte natura etiam externa etsi secundum certas

agit leges, in singulis tamen virium suarum manifestationibus fortuitis casibus subiecta est, ita, ut illae eius qualitates, quibus cum humano organismo in connexu stat, non semper uniformes sint, nec igitur eodem modo eum semper afficiant. Mirificus lusus inter utramqae hanc vitae humanae conditionem perpetuo adest, variique valetudinis status causas praebet. Si enim vis vitalis non tantum ut integrum singularum organicarum virium harmonia consideratur, illa vis vitalis ut modificatio et manifestatio prodit, quae consensus vocatur. Hoc consensu demum fit, ut singula corporis organa et systemata propriam vitam non solum ad se ipsa conservanda, sed etiam totius organismi integritati impendant. Quam ob rem quodvis organon duplici praeditum est vita, peculiari nempe atque universali. Quum vero vita organica ex harmonia demum omnium organorum prodeat, non tam a singulorum organorum illaesa actione, quam potius ab omnium organorum integra harmonia vitae illius integritas seu sanitas dependet. Hac re patet, quomodo etiam in corrupta singuli organi seu systematis functione sanitas permanere possit, dummodo harmonia universalis seu ille consensus servetur. Id autem aliter fieri nequit, nisi eo, quod singulae singulorum or-

ganorum functiones duplicem inter se habeant rationem, alteram scilicet, qua similiter reagendo se adiuvent, alteram, qua per contrariam actionem aequilibrium corruptum restituunt.

Prior consensus organici modificatio sympathia, posterior antagonismus nominatur et utraque hac vis vitalis qualitate organismus contra variato impetu infestantem naturam externam se tueri, seu sanitatem conservare valet. Res enim naturales vario modo vim in organismum exercent, et hac ratione stimuli nominantur, qui incitabilitate organismi percipiuntur, et normales sunt, si normalem huius reactionem seu incitationem excitant, innormales contra, si reactionem inconsuetam requirunt, nocentes denique, si harmoniam organicam tantopere corrumpunt, ut integritas vis vitalis solvatur. His rite perpensis sanitas, morbus et utriusque inter se ratio facile intelliguntur. Si interna vitae conditio, omnium scilicet organorum et systematum vita tum universalis tum peculiaris a norma non decedit, ita, ut organismus iusta gaudeat irritabilitate, simulque stimuli externae naturae in corpus agentes debitam prae se ferunt indolem, tum incitatio etiam in organismo i. e. eius reactio in stimulos normalis est, quem processum sanitas sequitur. Si vero una vel altera virium

vitalium conditio interna, aut hic vel ille externae naturae stimulus corrumpitur, in utrorumque etiam producto in vitali nempe procescu, huius aberrationis sequela necessario se manifestare debet. Quum vero, uti antea diximus, vitalis processus in totalitate sua magis ab illaesa omnium organorum harmonia, quam a perfecta singulorum functione dependeat, satis magnae virium vitalium conditiones externae et internae abnormitates ab organismo sine noxa perferri possunt, dummodo consensus totalis, sive per sympathiam sive per antagonismum integer servatur. Tum demum si singularum vitae conditionum una pluresve tantam patiuntur mutationem, ut harmonia organismi offendatur, et normalis singularum partium consensus ad aequilibrium sustentandum haud sufficiat, sed potius insolitae vel sympathiae vel antagonismi rationes requirantur, ille status vitalis processus oritur, qui morbus nominatur. Morbus igitur nihil aliud est, nisi organismi conamen, universalem vitam conservandi sanam, singulorum organorum sanitate corrupta. Duplex hac ratione refutatur multorum medicorum error, unus scilicet morbum statum esse innaturalem, alter morbum processum semper esse nociferum. Quum vero quarumcunque virium actiones in tempore et spatio sub certis formis

se manistare debeant, ut a nobis cognoscantur; sanitas etiam et morbus variis phaenomenis commitantibus a nobis discerni possunt. Forma autem, quam sanitas nobis praebet normalis ille est processus vitalis, cuius singula phaenomena in physiologia describuntur et qui ab organismo ipso grate persentitur, quae sensatio euphonia nominatur; haud minus autem morbus certam semper prae se fert phaenomenorum in tempore et spatio formam, quae pathologiae argumentum praebet generali et speciali utrique autem in tam diversa, etsi a multis pathologis minus perpensa, ratione, ut iam ex ea, rite perlustrata, clara lux in naturam et divisionem morborum affulgere mihi videatur. Si ab initio statuimus, quod sana theoria et accurata observatione probatur, vim vitalem esse eandem, quae in homine tum sano, tum aegroto agat, variis tantum conditionibus modificatam, varia efficere phaenomena: sponte patet, maximi esse momenti, tum coditiones perquirere, e quibus illae modificationes gignantur, tum indolem harum modificatium ipsam, tum denique effectus vis vitalis modificatae eruere. Id autem aliter fieri nequit, nisi perpetua habita ratione vis vitalis in sano corpore agentis i. e. physiologicarum functionum, e quarum sola conditione normali aut ab-

normi vis vitalis status cognosci potest. In omnibus igitur disciplinis medicis, in quibus de vi vitali agitur, non ea ipsa, sed eius tantum effectus i. e. actiones vitales praebent argumentum. Quod si ad physiologiam, pathologiam generalem et specialem adhibemus, iure mihi videor contendere, primam in eo considerare statu vim vitalem in quo omnes vitae tum internae tum externae conditiones normales normalem quoque vitae processum i e. sanitatem efficiant; secundam vero considerare vim vitalem internis vel externis causis corruptam abnormia igitur vitae phaenomena efficientem, huncque statum morbi nomine designare; tertiam denique nempe specialem vim vitalem alienatam quidem, simul autem variis singulis mutationibus (sacundum sympathiae et antagonismi leges) universalem harmoniam restituere studentem perquirere. Pathologia specialis illos organismi considerat status, quibus vis vitalis morbo corrupta, ad sanitatem reverti studet, quorumque in tempore atque spatio manifestationes, aegritudines nominantur. Morbus igitur, qui singulam vis vitalis corruptionem designat, in abstracto quidem considerationis argumentum esse potest, in concreto autem nunquam observandus venit, propterea quod quaevis abnormitas singularis, vim vita-

lem afficiens simul alteram seu sympaticam seu antagonisticam, qua aequilibrium recuperari possit, provocat ita, ut morbus quisque statim certamen contra se ipsum i. e. aegritudinem efficiat. Ex his vero patet, quam innumera variarum aegritudinum esse debeat copia, quum non solum tot vitae normalis conditiones requirantur, quarum singularum variae abnormitates vim vitalem corrumpunt morbumque efficiunt, sed etiam singuli denuo morbi tam varias processuum vitalium reactiones, aegritudines formantes, provocent. Simul autem inde sequitur tum necessitas tum difficultas, inmensam aegritudinum sylvam rite dividendi:

necessitas, quia aegritudo non solum ut sanitas argumentum observationis et theoriae praebet, sed etiam rationalem actionem medici naturam adiuvantis requirit, quae, cognita tantum singularum aegritudinum natura varia, divisione earum facta, dirigi et contingi potest; difficultas, quia natura quae, vis vitalis propriam habet, iam in normali statu nobis obscura, in eius variis qualitatibus morbos per aegritudinem debellandi plane nos fugit, et observationi accuratae tantum permittit, phaenomena cognoscere, quibus in singulis casibus vis vitalis simul harmoniam laesam manifestet, simulque restituere studeat. Haec aegritudinum

phaenomena, a pathologis symptomatá nominata, unicum nobis divisionis idoneae fundamentum praebere videntur, si perpendimus, naturam sibi semper constantem, tum in normali tum in abnormi statu easdem sequi leges, iisdem causis semper eosdem efficere processus. Facilis quidem haec res esset, si singula symptomata aegritudinum aeque ac singulae functiones physiologicae unum eundemque fontem supponant, itaque e singulis phaenomenis morbosis semper omnium reliquarum functionum conditio colligi possit. Quod vero, quum nunquam fere reperiatur, sed potius unum idemque symptoma cum multis aliis sibi oppositis in variis aegritudinibus coniunctum sit, nullum singulum phaenomenon ad aegritudines dividendas sufficit, sed tantum plurium symptomatum catervae, quae se coniungunt, et in hac coniunctione certam semper aegritudinis speciem prae se ferunt.

Attamen negari non potest nonnulla adesse symptomata tanti momenti, ut ab iis multa alia dependeant, quibuscum igitur semper coniuncta observentur, et tum certas singulas aegritudinis formas efficiant. Eiusmodi vero symptomata ad divisionem aegritudinum haud inepta mihi videntur, quippe quibus non solum conditio potestatis, vis vitalis nominatae saepe satis clare elucet, sed

etiam universa et semper sibi constans reliquorum phaenomenorum series indicatur. Quum vero paucissimae tantum aegritudinis eiusmodi symptomata prae se ferunt id divisionis principium ad systema nosologicum condendum non sufficit. Nil aliud inde restat, quam ut, principio divisionis universali carentes et id acquirere quamdiu vis vitalis ipsa incognita manet, haud sperantes, varias aegritudines secundum varia principia inter se comparemus et dividamus, quod etiam maiore vel minore cum successu ab omnium temporum medicis factum est. Animum inde iam advertamus ad principalia systemata nosologica, quae medicinae historia nobis tradit, quorum mere theoretica i. e. in vi vitali ipsa condita citissime evanuerunt et arti nostrae multo plus damni quam commodi attulerunt, illa contra, quae magis empiricam indolem ferebant et neglectis futilibus de vi vitali hypothesibus, accuratae phaenomenorum observationi originem debebant etsi progredientibus mutarentur, rationali tamen artis nostrae exercitationi valde profuerunt.

Caput II.

De principalibus systematibus nosologicis.

Quum aegritudines manifestationes virium vitalium morbose affectarum in tempore et spatio praebeant, vetustissimis iam medicis idea arrisit, quam recentiores quoque plurimi sequuntur, aegritudines scilicet secundum spatii et temporis rationem in duas classes dividendi et quidem respectu temporis in acutas et chronicas, respectu spatii in topicas et universales. Haec vero topica divisio minime satisfacit ad singulas innumerorum morborum formas rite describandas et certo ordine diiudicandas. Tempus enim, quo aegritudo decurrit minime ad naturam morbi intelligendam confert, itaque etiam non constans est, ita, ut plures aegritudines modo acutum modo chronicum habeant decursum. Eodem modo extensio morbi in spatio minime est momenti, quum experientia doceat, topicos in universales, hos in illos saepe transire. Id quum veteres iam medici intelligerent, quin ideo divisionem in duos tantum classes amittere vellent febris symptoma ut principium divisionis statuerunt, morbosque in febriles et afebriles distinxerunt.

Quam grave autem symptoma febris praebeat, attamen principium divisionis sufficiens non continet, quum nullus fere sit morbus, qui in decursu suo febrem excitare non possit. Praeterea vero talis divisio in duas classes, si etiam principio apto superstructa esset, multas novas sub divisiones posceret, ut immensa aegritudinum copia in tam magnas provincias redigantur. Qua re omissis illis divisionibus, ad eas transeamus, quae plures aegritudinum catervas seorsim disponunt. Iure cum Hippocrate, medicinae patre incipiendum est, qui in libro *περί φύσων* de necessitate morbos dividendi loquitur. Hic tamen, etsi accuratissimus et sagacissimus aegritudinum observator, statum scientiae naturalis sui temporis agnovit, et, assecla theoriae Empedocles, quatnor qualitates morbosas secundum quatuor elementa distinxit.

Omissis dogmaticorum et methodicorum systematibus statim maximus et doctissimus veteris medicinae systematicus, Galenus, contemplandus venit: In primo autem iam intuitu eius systema, quod in libro: „de differentiis morborum" proposuit, theoriam illius temporis philosophicam monstrat, simul autem iam in singula phaenomena constantia respicit. Nam in morbos qualitatum et instrumentalium partium dividit, priores in cali-

dos, siccos, et humidos, posteriores in abnormitates formae, numeri, voluminis et materiae organicae.

Longinquus deinde sequens in medicina lethargus per quindecim saecula nulla systemata alicuius momenti prodidit, ita, ut totum hoc spatium temporis supergrediamur et statim ad saeculum septimum decimum transeamus, quo Platerus et Sydenhamus denuo de necessitate systematum nosologicorum scripserunt et iure contenderunt, omnes illas generales et theoreticas divisiones nullum verae medicinae afferre commodum, sed tales requiri, quae ex accuratissimis singularum morborum specierum descriptionibus inciperent, harum paucas sibi simillimas ad singula ampliora genera coniungerent et denique e pluribus sibi similioribus generibus paucas classes generationes formarent.

Hanc sententiam secutus et longinqua experientia nixus Suavagesius 1) systema suum nosologicum composuit, quod plus duo millia aegritudinum specierum in sequentes decem classes redigit.

---

1) Fr. Boissier de Sauvages Nosologica methodica sistens moborum classes genera et species T. V.

I. Vitia externa
II. Febres
III. Phlegmasiae
IV. Spasmi
V. Anhelationes
VI. Debilitates
VII. Dolores
VIII. Vesaniae
IX. Fluxus
X. Cachexiae

Hoc systema, etsi singulas classes porrigat, quae iure et secundum accuratam naturae observationem ab aliis discernendae sunt, itaque etiam in aliis systematibus, hodiernis quoque retinentur, tamen simul in eo peccat, quod singula phaenomena, quae plurimos eosque diversissimos morbos comitantur, per se igitur nullius nec diagnostici nec therapeutici momenti sunt, ad singulas proprias classes tollit.

Iisdem vitiis laborant Linnaei et Vogelii 2) systemata, quae sibi persimilia sunt, ita, ut posterioris solum systema afferam. Undecim scilicet ab hoc constitutae classes sunt:

---

2) R. A. Vogel Definitiones generum morborum. Göttingae 1764.

I. Febres
II. Hyperaesthesis
III. Cachexiae
IV. Morbi dolorosi
V. - mentales
VI. - quietales
VII. - motorii
VIII. - suppressorii
IX. - evacuatorii
X. - deformes interni
XI. - vitiosi externi

Quum igitur hae morborum divisiones partim principio minus rationali superstructae, partim nimis multas classes continere videantur, Guil. Cullen 3) simplicius et ex natura morborum propria depromptum systema in sequentibus classibus quatuor proposuit:

I. Pyrexiae
II. Neuroses
III. Cachexiae
IV. Morbi locales.

Simplicitas quidem huius systematis minime negari potest, sed quaeritur, an non haec ipsa simplicitas commoda eius imminuat, quum satis

---

3) Synopsis nosologiae methodicae. Edinb. 1771.

multae sint aegritudines, quae haud facile sub una vel altera harum classium considerandae forent. Exanthemata e. c. tum febriles tum afebriles, tum inflammatoriae, tum nervosae esse possunt, itaque tum ad primam tum ad secundam classem referenda essent. Hoc simplicitatis damnum J. P. Frank 4) eo amovere studuit, ut septem sequentes morborum classes institueret:

I. Febres
II. Inflammationes
III. Exanthemata
IV. Impetigines
V. Profluvia
VI. Retentiones
VII. Neuroses

In hoc systemate, ad praxin medicam satis apto exanthemata ab impetiginibus et profluvia a retentionibus fortasse minore iure disiuncta sunt, ita, ut quinque tantum classes remaneant, quarum dubium est, cui tabes adscribatur.

Eodem modo practicam respiciens utilitatem C. Sprengel 5) septem classes morborum sequentes statuit:

---

4) Epitome de curandis hominum morbis. Mannh. 1792.
5) C. Sprengel Handbuch der Pathologie. Leipzig 1795.

I. Morbos febriles
II. - inflammatorios
III. - Cutaneos
IV. - Excretorios
V. - Dolorosos
VI. - Nervosos
VII. - Cachecticos

Id systema illi Frankii persimile est et eo tantum differt, quod exanthemata et impetigenes, profluvia et retentiones in duas tantum classes cutaneam sc. et excretoriam redigantur, simul autem novae classes duae cachectica scilicet et dolorosa accedant, quarum vero posteriorem, et magno cum iure auctor ipse serius ex systemate omisit. 6)

Simili ratione, practicam nempe utilitatem respicientes, 7) Ph. Pinel, 8) C. W. Hufeland, 9) G. W. Conspruch, 10) A. F. Hecker, sua condiderunt systemata, quae, singulis nominibus mutatis, easdem fere classes continent.

---

6) C. Sprengel Institutiones medicae. Amst. 1814.
7) Nosographia Philosoph. Paris 1798 — 1810.
8) System der practischen Heilkunde. Leipz. 1800.
9) Klinisches Taschenbuch. Leipz. 1804.
10) Kunst die Krankheit. d. Mensch. zu heilen. Erfurt 1804.

Ne autem illos transeamus pathologicos scriptores qui practico usu magis neglecto, scientifica variis principiis superstructa systemata edere maluerunt, sequentes, eosdem celeberrimos nominabo:

C. Fr. Daniel, etsi ipse Suavagesii systema edidit, aliud tamen systema aegritudinum proposuit 11), quod non tam symptomata externasque formas, quam potius naturam ipsam morborum pro illis dividendis sibi sumit fundamentum.

Decem is constituit morborum classes:

I. Neuroses
II. Sepses
III. Saburras
IV. Plethoram
V. Pyogeniam
VI. Catarrheuma
VII. Cachexias
VIII. Coniunctiones
IX. Dypthrophias
X. Morbos anonymos.

Gad. Plouquet 12) pathologiam optime ad physiologiam referendam esse duxit morbos se-

---

11) Systema aegritudinum. Lips. 1780.
12) Delineatio systematis nosologiae. Tübing. 1791.

cundum varias organicas functiones in sequentes septem classes dividit:

I. Morbos nervosos
II. - circulationis
III. - respirationis
IV. - nutritionis
V. - excretionum
VI. - sexuales
VII. Mutationes qualitatum sensibilium.

Hoc vero systema non solum in ultimis classibus principium divisionis mutat, sed etiam vix probandum est; singulae functiones in physiologia quidem seorsim per se considerari possunt, quia in statu normali secundum certas leges invicem in se agunt, attamen non est negligendum, quod in statu morboso tam vario modo mutentur, modo una, modo plures, modo omnes, ut per se nullum certum divisionis fundamentum praebeant. Omnium verum recentioris temporis systematicorum pathologicorum nullus tot asseclas sui systematis invenit, quam Bruno 13) qui vitae ipsius naturam et processum simplicissimo modo cognovisse et depinxisse sibi aliisque videbatur, ita ut sententia eius de origine morborum et de unica

13) Elementa medicinaa. Lond. 1780.

eorum vera divisione per longum tempus valeret. Non meum est, hic de huius systematis pretio, de quo tot fere libri scripti sunt, quod verba haec dissertatio continet, diiudicare. Tantum principium illi suppositum memorare volo partim ob rei integritatem, partim, quia hoc systema in therapeutico respectu medicinae tot saltem in commoda, quot in theoriae respectu commoda attulit. Minime enim negari potest, multas easque sagacissimas disquisitiones, quas Brunonis schola de singulis virium vitalium conditionibus instituit et edidit plurimum ad progressus scientiae medicae contulisse.

Bruno igitur vitae humanae elementa in organisatione et in vi vitali posuit, quae posterior facultas est, externis stimulis affici et incitabilitas nominatur. Incitabilitates et incitamentorum productum incitatio seu vitalis actio est. Sanitas igitur et morbus partim ab organisationis partim ab incitationis conditione dependet, qua re omnes morbi praecipue in morbos organisationis et incitationis dividuntur. Incitatio vero Brunoni quantitate tantum a norma secedere posse videbatur, ita quidem ut vel aucta, vel imminuta appareret. Morbi acuta incitatione effecti hypersthenici, illi imminuta incitatione provecti asthenici nomina-

bantur, et quidem posteriores denuo in directe et indirecte asthenicos discedebant, prout incitatio aut incitamentis nimis debilibus haud satis magna provocaretur, aut stimulis et incitatione praegressis tantopere exhauriretur, ut incitabilitas, incitationis gravissimum momentum, exhausta esset.

Hoc systema non solum ob theoriae simplicitatem sed etiam ideo maxime medicis arrisit, quod non solum pathologia sed etiam therapia simplicissima ex eo derivari posse videretur. Quum enim multa sint remedia, quae organismum debilitent roborentque, tota materiae medicae supellex in remedia roborantia et debilitantia dividebantur, omnisque medicorum curatio methodis roborante et debilitante continebatur. Hic theoriae Brunianae influxus in methodum curandi medicinae tantopere nocuit, ut non solum non melior virium vitalium innormalium cognitio, sed etiam perniciosae sequelae curationum illam theoriam sequentium summa illius systematis vitia patefacerent.

Impulsu autem ad divisiones morborum theoreticas dato, alii viri in alios perducti sunt errores prout, in singulis recenter efflorescentibus scientiis naturalibus, huic vel illi disciplinae dederunt operam.

Quum vero exeunte saeculo procedente phy-

siologia per Hallerum, chemica per Lavoisierum; et philosophia naturalis per Schellingium maxima ceperit incremanta, viri non defuerunt, qui in his disciplinis solam veram morborum cognoscendorum et dividendorum viderent theoriam. Ita exorta sunt: Systema morborum philosophicum E. R. Darvini 14). Is omnes morbos ad motum normen partium organicarum retulit, eosque dividit in:

I. Motus partium irritabilium
II. - - sensibilium
III. - - voluntatis
IV. - - associationis

Chemicum respiciens I. B. Beaumesius, omnes morbos ad singula elementa chemica retulit eosque dividit in:

I. Morbos Oxygenisationis
II. - calorificationis
III. - hydrogenisationis
IV. - azotisationis
V. - phosphorisationis

In philosophia denique naturali omnem medicinae salutem ponentes, asseclae Schellingii spe-

---

14) Darvin Zoonomie a. d. Englischen von Brandis Hannover 1795.

culativam morborum divisionem condiderunt, quae dimensiones tantum irritabilitatis, sensibilitatis et reproductionis ut principium classificationis agnovit.

Mox vero practici medici intellexerunt omnes has speculationes in arte nostra exercenda nullius esse commodi ideoque singuli ad practicas iterum morborum divisiones redierunt, quas etiam Swediauer 15) Raimann 16) et Conradi 17) secuti sunt. Prioris systema quinque continet classes.

I. Febres
II. Cachexias
III. Neuroses
IV. Eccrïses
V. Vitia localia

Raimann has classes duabus adauxit septemque eius classes sunt:

I. Febres
II. Inflammationes
III. Efflorescentiae cutaneae
IV. Cachexiae

---

15) Novum medicinae rationalis Systema. Hallae 1812.
16) Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie Wien 1826.
17) Handbuch der speciellen Pathologie und Therapie Marburg 1826.

V. Eccrises (Morbi se-et excretionis)
VI. Neuroses
VII. Vitia organisationis

Haec omnia nobis persuadent, ut praxis medica maxime illam angritudinum divisionem sequi debeat, quam natura ipsa in manifestationibus morborum pergravissimorum symptomatum universalium nobis praebet. Praecipue autem in medicina tiro, qui naturam universam vultu intueri nequit, contentus esse debet, si singula eius fragmenta rite intelligere et inter se coniungere potest, inconsultam omnem evitet speculationem sincereque sese tradat observationi. Qua re commotus, quum singularum classium aegritudinem perlustrare non valeam, unam tantum considerare, eamque cum qualitatibus suis definire et describere suscepi, ad quod negotium nunc in sequente capite.

Caput III.

De cachexiis in genere.

Omnes fere practicae aegritudinum divisiones, nec tantum illae, quas, in antecedente capite memoravimus, unam morborum classem ab omnibus aliis secernunt, eamque cachexiarum nomine induunt. Id iam nos certiores facere debet, esse aliquem multis morbis characterem communem, qui hos designat, eosque ad certam unitatem coniungit. Proposito nostro prius memorato obedientes, nunc disquirere volumus, qualis ille sit character et quali gravi et constante signo se manifestet. Hoc signum nihil aliud esse potest, nisi symptoma certum; hoc symptoma autem secundum ea, quae antea de symptomatum ad morbos dividendos momento diximus, eiusmodi esse debet, ut non solum huic morborum classi semper conveniat, sed etiam huic soli respondeat, ita, ut eo praesente, semper cum certitudine eiusmodi status morbosos assumere possimus, qui ob magnam inter se similitudinem iure ad unam classem referri possint. Eius modi symptoma vero minime simplex esse potest i. e. non unam tantum functionem organicam simplicem afficere debet, quia nul-

lum fere reperitur symptoma, quod non in variis, immo contrariis, conditionibus morbosis per varios sympathiae et antagonismi effectus observari possit. Universalis igitur, ideoque composita organismi actio, certo modo corrupta et certo gravi symptomate manifestata requiritur, unde character ille totius aegitudinum classis derivetur. Ad huius modi vero actiones organicas prae omnibus pertinet reproductio. Organismum scilicet humanum continuo vita ipsa se derimere et restituere ante ante iam diximus. Singula duplicis huius processus momenta, quae physiologi methamorphosin progressivam et regressivam nominant, certam inter se observare debent rationem; si valetudo integra perduret, Variatur quidem haec ratio tum variis humanae vitae aetatibus, tum conditionibus nonnullis morbosis, ad quas amovendas alienata reproductionis functio requiritur. De his igitur reproductionis mutationibus partim physiologicis partim pathologicis quidem sed praetereuntibus et nonnunquam salubribus nobis non sermo est quippe quorum priores ad pathologiam plane non pertineant, posteriores, plurimis, et sibi oppositis morbis propriae ad characteristicum classis signum haud idoneae videantur. Nihilominus autem obsevatio nos docet, reproductionis functio-

nem universalem saepe numero tam corruptam esse, huncque statum tam diu perdurare, ut methamorphosis progressiva magis magisque imminuatur, donec denique plane cesset. Eiusmodi status necessario magnum numerum aliorum phaenomenorum provocare debet, quae simili causa orta, similem prae se ferant formam. Quum scilicet organismi integritas ab integra dapendeat reproductione, hac corrupta, ille etiam in qualitate normali se tueri nequit. Qualitas autem organismi, per reproductionem servata, tum in volumine, tum in forma seu habitu eius constat. Imminuta igitur, seu corrupta diutius reproductionis functione tum volumen, tum habitus organismi laborare debent, qui status oculis nostris se praebens, optimo iure graeco nomine cachexiae designatur. Cachecticus igitur status sive habitus pravus symtoma tam grave, tam constans et tam compositum est, ut optime ad morborum plurium classem constituendam inserviat. Compositio enim symptomalis eam mihi designat qualitatem status, quae, si existit, certam seriem aliorum phaenomenorum simul requirit, et quae demum idoneum me facit, non solum ad certam immaginem morborum classis ipsa sola exprimendam sed etiam ad necessarias subdivisiones constituendas. Itaque reproductio,

quum in totalitate sua maximi et constantis momenti pro organismi servando sit, si corrumpitur, in genere quidem eundem in valetudinem universalem influxum exercebit, eandem igitur aegritudinum classem praebebit, in singulis autem phaenomenis satis magnas provocabit varietates, prout variae reproductionis conditiones singulae ut variae singularum ad reproductionem pertinentium actionum morbose mutatae sint, sive aliis verbis, prout variae causae cachexiam universalem effecerint. Inde patet, primum nostrum esse officium, ut ideam cachexiarum classi suppositam proponamus, finesque proferamus, quibus morbos cachecticos circumscribere velimus. Multae autem, et a celeberrimis ipsis medicis cachexiarum datae sunt definitiones, quibus inter se et cum naturae observatione comparatis, sequenti modo haud inepte cachexias definiturus esse mihi videor.

Cachexiae illos status morbosos amplectuntur, qui reproductionis functionem universalem corrumpunt, ita quidem, ut nutritio organismi imminuatur, non solum obiter et transitorie sed in totalitate et continenter magis magisque prosternatur, qua re ratio inter methamorphosin progressivam et regressivam alienatur donec tandem posterior ita praevalet, ut organisatio se tueri nequeat et simul

materia pariter viribus decrescens succumbat. His perpensis facile morbi cachectici ab omnibus aliis discernendi sunt, in quibus similia phaenomena observantur. Decrementum enim voluminis organismi aeque ac deformitas eius haud raro etiam alios morbos praecipue acutos magno cum vigore decurrentes, symptomatice concomitantur, in his vero omnibus non tam ex morbi ipsius natura oriantur, sed potius e vehemente organismi certamine, ad aequilibrium restituendum; in cachexiis contra marcor ille finem quasi et scopum morbi ipsius continet nec tantum symptoma singulare aliis coordinatum, sed omnium aliorum symptomatum effectum et complexum praebet. Quae cum ita sint, cachexiae etiam ut morbi tabem (in sensu latiore) efficientes et quidem usque ad organismi dissolutionem possunt considerari, et magno cum iure nomen morborum tabeficorum merentur, quod Berends 18) iis imposuit. Illa a nobis data definitione error simul medicorum evitatur, qui reproductionem quidem corruptam cachexiarum causam arbitrantur proximam, in eo autem peccant, quod organicum systema reproduc-

18) C. A. Berends Lectiones de morbis tabeficiis ed. H. Stosch Berol. 1829.

tionum pro unica et primaria cachexiarum sede venditant. Reproductio enim proxime sine dubio ab organis systematis reproductivi integris seu laesis dependet, integritas autem aut corruptio horum organorum eorumque actionum multis causis, non in iis ipsis, sed in aliis organis positus provocari potest et debet. Quis enim est, qui nesciat, systema reproductivum in arctissimo esse connexu cum nervoso et sanguifero, ita, ut ab horum conditione et influxu dependeat et dirigatur. Cachexiae igitur, etsi semper morbi effectum in systemate reproductivo manifestant, eius causam primariam et sedem persaepe in utroque modo nominato systemate habere possunt. Quum vero reproductio ipsa a systemate quidem reproductivo exeat, facile patet, tabem illam cachexiis ortam in charactere suo universali semper esse eandem, sive reproductionis integrae impedimenta primarie in organis reproductioni destinatis, sive in systematibus organa reproductiva moderantibus posita sint. Si enim systemata vasorum et nervorum, primarie affecta, systema reproductivum ita corrumpunt, ut functioni suae satisfacere nequeant, necessarius huius corruptionis est effectus, ut reproductio et quoque corrumpatur. Semper igitur universalis tabes sequitur, aliis tantummodo

sub phaenomenis, alio aegritudinis decursu, prout causa et sedes primaria in variis systematibus organicis posita sit. His rite intellectis satis clara lux in cachexiarum causas, prognosin et curam affulgere mihi videtur, quarum posteriores rationes a meo proposito alienae sint, de causis tantum nonnulla faciam verba quippe quae aptissimam praebeant ansam cachexias in singula genera subdividendi.

De causa proxima antea iam diximus, eam, etsi in nutritionis defectu se manifestet, attamen etiam in vasis sanguiferis et lymphaticis tum in nervis positam esse posse. Praedisponentes causae secundum observationem sunt partim seminium haereditarium, partim desorganisatio adnata, partim repropuctio praecox, partim morbi praegressi reproductionem nimis vehementer et nimis diu corrumpentes. Ad occasionales causas omnes pertinent res, quae vires vitales exhauriunt, sive materiali sive dynamica via.

Variae igitur rationes, quibus morbus tabeficus provocatur variaeque modificationes inde orientes, sub quibus decurrit, singula genera, et in his denuo singulas cachexiarum species designant. Etiamsi igitur omnium cachexiarum finis idem fere sit, via tamen, quae ad hunc finem progreditur,

varia est, et in hac varietate divisionem cachexiarum aptissime condere possumus, quae res sequenti capiti praebet argumentum.

Caput IV.

De Cachexiis in Specie.

In nulla fere morborum classe tantam invenimus varietatem et confusionem singularum specierum, quam in ipsis cachexiis. Quum enim haec classis non ut illa febrium et aliae in simplici aut praesente aut deficiente symptomate condita sit, sed in multorum symptomatum coniunctione, quae in uno eoque gravissimo reflectuntur, constet; res accidentales saepe cum essentialibus, transitoriae cum perpetuis commutatae sunt, ita, ut fines huius classis mox nimis dilatarentur, mox nimis anguste circumscriberentur. Duplicis huius erroris prior ab illis commissus est, qui, ubi corporis macescentiam videbant, ibi cachexiam statuerunt, haud cogitantes, multos morbos reproductionis imminutionem, marcorem igitur, in sanatio-

nis auxilium vocare, hos igitur, etsi vires deficiant ad sanitatem restituendam, etsi illo igitur marcore perdurante tristem habeant exitum, attamen cachexiis excludendos esse. Alii contra in contrarium abierunt errorem, qui, reproductionem prostratam, habitum deformem, et marcorem in dies crescentem, cum cachexiarum natura nimis anxii coniungentes, omnes cachexias statim in initio illa signa manifestare debere putaverunt, ideoque eos morbos cachexiis non adnumeraverunt, qui etsi tabem semper et necessario in ulteriore decursu provocant, in initio hoc charactere carent.

Mihi vero, secundum definitionem prius datam, omnes morbi ad cachexias numerandi viden tur, qui secundum naturam suam citius serius sed necessario marcorem illum provocant, revera igitur tabefici sunt. Secundum hanc rationem cachexias in idiopathicas et deuteropathicas dividere possumus, ad quarum priores illas nominaverim, quae ex praecoce corporis iuvenilis evolutione, ex nutrimentorum defectu, vel prava qualitate ex longo et diuturno morum mollium profluvio adducta, ex animi denique affectibus deprimentibus originem ducunt. Ad posteriores illae pertinent, quae post morbos praegressos, modo nominatas conditiones adducentes, oriuntur. Ut autem hanc

totam cachexiarum familiam in singula sua membra rite dividamus, accuratior divisio necessaria est, quam secundum hoc principium instituere possumus:

Reproductionis functionem universalem ex methamorphosi progressiva et regressiva constare et utramque tum ab integritate systematis reproductivi, tum a normali actione systematis vasorum et nervorum dependere prius iam memoravi, quibus per se singulis corruptis varia morbi cachectici manifestatio sequatur necesse est. In his igitur modificationibus et causis primariis varia quoque genera cachexiarum suam inveniunt definitionem.

Varios de morbis cachecticis scriptores perlegentes tanta non solum nominum singulorum varietas, sed etiam variae et sibi dissimiles aegritudinis formae sub eodem nomine veniunt. Quum enim qualitates propriae virium vitalium reproductionem directe et indirecte moderantium nobis obscurae sint, omnes rationes cachecticos morbos in iis ipsis corruptis monstrandi, contingere nequeunt, et qui hanc viam persequuntur, arbitrio magis quam rei naturae ducuntur, ita ut nullus inter eos adesse possit consensus. Etsi autem vim reproductivam ipsam intelligere haud possimus,

singulos saltem processus reproductionis ex physiologia novimus, ita, ut processum vegetátivum ab initio usque ad finem persequendo conditionesque singulas ad eum pertinentes functiones moderantes contemplando, varios modos eruere possimus, quibus reproductio in totalitate prosternatur et cachexiarum varia genera oriantur.

Progressiva et regressiva metamorphosis reproductionem componunt. Incipit autem prior iam cum assumtione ciborum, et deglutitionem, concoctionem, chymificationem, chylificationem et assimilationem continet, posterior in organis secretoriis incipiens per organa excretoria finitur. Omnia singula haec momenta partim a vita propria organorum reproductiones, partim ab influxu systematis nervorum dependent, itaque triplici modo reproductionis functio in totalitate corrumpi potest, primum scilicet imminuta metamorphosi progressiva denique utraque generatim alienata per morbosam systematis nervosi affectionem, qua organa reproductiva non adiuvant.

Tria igitur cachexiarum genera, a natura ipsa discreta, proponere possumus.

I. Atrophia illum statum reproductionis corruptae designat, in quo metamorphosis progressiva imminuta aut suppressa est.

II. Phthisis illas continet aegritudines cachecticas, in quibus metamorphosis regressiva aucta est.

III. Tabes illam corruptam imminutam reproductionis universae conditionem exprimit, quae morboso influxu systematis nervosi provocatur.

His accuratius consideratis, haud difficile erit intellectu, quaenam singulorum horum generum sit extensio, quasnam igitur singulas aegritudinum species singula contineant genera. Attamen negari non potest, non semper in statu cachectico unum alterumve modo nominatorum corruptae reproductionis generum simplex et purum adesse, sed potius multas observari cachexias, in quibus simul plures conditionum ad reproductionem necessariarum corruptae sint, qua re aegritudo certa compositum prae se ferat characterem. Pro nostro consilio fufficiat, tria illa genera seorsim contemplari, eorumque varias modificationes uti singulas species aegritudinum memorare. Atrophia oritur, si metamorphosis progressiva in singulis suis partibus imminuitur. Hoc autem variis causis fieri potest. Omnia scilicet, quae assumtionem alimentorum impediunt, sive eorum defectus sive organorum assumtioni et deglutitioni dicatorum dynamici morbi vel organica vitia hanc atrophiam gig-

nere debent, quae atrophia ex fame seu ex defectu alimentorum nominari potest. Etiamsi haec prima metamorphoseos progressivae provincia normalis est, attamen ulterior eius progressus, ab organis chylificis dependens, horum corruptione morbose affici potest. Pertinent autem huc praecipue glandulae lymphaticae, quae, chylum praeparantes, maximum, in assimilationem exercent influxum. Si igitur, quocunque modo sit, glandulae illae ad functionem suam normalem ineptae sunt, atrophia sequi debet, quae vario induitur nomine, secundum variam primarum glandularum lymphaticaticarum corruptionem saepissime vero haec atrophia in infantili aetate producitur, inde paedatrophia, atrophia mesenterica scrophulosa nominatur.

Phthisis, ut antea diximus, metamorphosin regressivam auctam supponit. Hic status duplici modo se manifestat, aut scilicet metamorphosis regressiva, quae cum progressiva in secretionibus se coniungit, in his ita praevalet, ut materia alimentaria, priusquam summum praescriptum evolutionis gradum assecuta sit, iam metamorphosis alienata laboret, et substantia organica humilior excolatur, aut assimilatio quidem perfecte progreditur, materia autam exculta nimis cito metamorphosi regressiva dissolvitur, ita, ut restitutio materiae

organicae dissolutioni haud par sit, et integritas organisationis auferatur.

Duplicis huius status prior hecticus secundus phthisicus proprie nominatur. Hectica igitur plerumque cum secretionibus auctis et corruptis coniunta est et secundum harum vaietatem hectica (etsi plerumque phthisis) pituitosa, urinaria, (diabetes) lactea (galactorea) nominatur. Phthisis contra plerumque eo oritur, quod unum vel alterum organon profusa et morbosa secretione laborans, organismo materiam necessariam detrahit.

Phthisis igitur oriri debet tum si secretio per se normalis immodice et ad longum tempus augetur, itaque per blenorrhoeas, iacturam lymphae, seminis, lactis, per copiosos continentes sudores et diarrhoeas, tum, si prava organi nobilis secretio nimis diu perdurat, itaque praecipue per ulcerationes organorum. Inde phthisis denuo in profusorias et exulceratas dividi possunt.

Tabes denique ex corrupto systematis nervosi influxu originem ducit, facile oritur, si aut fortuitae causae nocentes actionem nervosam supprimunt (tabes metallurgorum et dorsalis) aut exhausta vi vitali per aetatem totus organismus debilitatur (marasmus senilis).

His omnibus perpensis, clara quoque lux in decursum et symptomatologiam singularum aegritudinum cachecticarum effunditur nec difficile est intellectu, cur hi morbi partim iam ab initio partim sub fine demum a febre stipantur, et quo denique modo febris hectica et phthisica et ulcerata inter se variae esse debent, quum e fontibus variis oriantur.

VITAE CURRICULUM.

Ego Henricus Henseler, fidem profiteor catholicam, Bilefeldiae, Guestphaliae urbis, die decimo sexto Septembris anni millesimi octingentesimi quinti natus sum. Patre Henrico Guilelmo Henseler, quem morte mihi ademtum iam lugeo et matre adhuc superstiste Maria Theresia Henseler e gente Müller gavisus. Primam aetatem in patria transegi, quo tempore doctrinas, quibus aetas impertiri debet puerilis, mihi acquisivi. Dein Paderbornam profectus ut adirem Praefecto Dignissimo H. Hilker gymnasium, ut audit Theodorianum, quod in illa urbe adhuc Directore Dignissimo H. Gundolf floret, ibique per sex annos studiis humanioribus operam navavi. Examine abiturientium absoluto anno millesimo octingentesimo vicesimo sexto Universitatem literariam, Georgiam Augustam, Goettingensem petii et die septimo Novembris ab Illust. Thibaut t. t. Prorectore magnifico, civium academicorum numero adscriptus, hasce per biennium audivi praelectiones:

Ill. Mayer de Physice experimentali, Ill. Hempel de Ostheologia, Syndesmologia et Myologia, Ill. Langenbek de Anatomia, Neurologia et Chirurgia, Ill. Conradi de Encyclopaedia et Methodologia medica, de Pathologia et Therapia tam generali, quam speciali, Ill. Schrader de Botanice et generali et pharmaceutica, eiusque excursionibus botanicis haud defui. Ill. Blumenbach Historiam naturalem, Physiologiam et Anatomiam comparatam, Ill. Stromeyer Chemiam et Pharmaciam, Ill. Himly Pathologiam et Therapiam generalem et specialem ac doctrinam de oculorum auriumque morbis mihi tradiderunt Artem etiam cadavera dissecandi Ill. Langenbek er Ill Hempel debeo.

Quibus peractis anno millesimo octingentesimo vicesimo octavo Universitatem Fridericam Guilelmam Rhenanam me contuli et a viro t. t. Rectore Ill. Hefter literas testes inscripti in Album Academiae nominis recepi et apud Decanum t. t. facultatis medicae Ill. Bischoff nomen confessus sum. Sub anni decursu unius hosce inclytos viros disserentes audivi. Ill. de Walther de chirurgia, acciurgia. opthalmologia, Ill. de Calker de Psychologia et Logica, Ill. Noeggerath de Mineralogia, Ill. Goldfuss de Zoologia, Ill. Kilian de arte obstetricia et acciurgia obstetricia. Exercitationum clinicarum chirurgicarum duce usus sum, Ill. de Walther, clinico medico pathologico et therapeutico, Ill. Nasse duce interfui.

Bonna dein relicta ad almam Musarum sedem

Berolinensem profectus die quatro Novembris anni millesimi octingentesimi noni a. t. t. Rectore Magnifico, Ill. Hegel civibus accademicis adscriptas et a facultatis medicae Decano spectabilissimo Ill. Wagner in facultatis Album illatus sum. Ab eo inde tempore Ill. Osann Materiam medicam, Ill. Rudolphi Anatomiam pathologicam, Ill. Kluge ossium fracturas et luxationes, Ill. Wagner Medicinam forensem frequentavi Ducibus Ill. Rust clinicum caritatis chirurgicum, Ill. Jüngken clinicum ophthalmologicum, Ill. Bartels clinicum medico-pathologicum et therapeuticum, Ill. de Graefe clinicum chirurgicum et opthalmologicum et Ill. Busch clinicum obstetricium tam auscultando quam practicando adii.

Iam, Tentamine philosophico medicoque nec non examine rigoroso coram gratioso medicorum ordine rite absolutis, spero, fore; ut dissertatione thesibusque palmam defensis summi in medicina atque chirurgia honores mihi concedantur.

THESES.

I.

Nulla in organismo vivo actio sed tantum reactio.

II.

Specillum unicum nobis praebet remedium certum ad calculos in vesica urinaria cognoscendos.

III.

Musica in nonnullis vesaniae speciebus remedium est non negligendum.

IV.

Plantae, quae ad unum genus naturale pertinent, etiam saepissime in viribus medicis conveniunt.